

SJK

Jultallriks-
resa

1993

SNÖÅ BRUK

**SVENSKA
JÄRNVÄGSKLUBBEN**

Bengt

JULBORDSRESA TILL DALA-JÄRNA LÖRDAGEN DEN 27 NOVEMBER 1993

Ja, så var det åter dags för Svenska Järnvägsklubbens numera traditionella julbordsresa!

I år besöker vi Dalarna och Västerdalsbanan. Julmaten intar vi på Snöå Bruks herrgård, ett stycke norr om Dala-Järna. Snöå är ett f.d. järnbruk med förflutet även som skogsegendom och lanthushållsskola.

Vi reser med SJ motorvagn Y1 1307 följande väg: Linköping - Eskilstuna - Västerås - Sala - Avesta/Krylbo - Borlänge tur och retur enligt dessa preliminära tider:

Fr Linköping	5.55	fr Dala-Järna	15.33
Eskilstuna	8.05	Borlänge	16.40
Dingtuna	8.50	Avesta/Krylbo	17.50
Västerås	9.05	Sala	18.22
Sala	9.32	Västerås	18.51
Avesta- Krylbo	9.54	Dingtuna	19.00
Borlänge	11.05	Eskilstuna	19.42
t Dala-Järna	12.18	t Linköping	22.00

Tiderna kan ändras något, men den exakta tiden från Din station får Du, när vi skickar ut biljetterna cirka en vecka före avresa.

För deltagare från Stockholm finns i Västerås anslutning till julbordsresan. På hemresan byter dessa deltagare i Borlänge.

Vad gör vi då i Dala-Järna mer än äter? Innan maten tas vi med på en kort guidad busstur Dala-Järna - Nås - Snöå. Bygden är inte minst känd genom Selma Lagerlöf och hennes bok om utvandringen till Jerusalem.

Vad kostar då utflykten som förutom tågresan inkluderar guidad busstur samt julbord?

Från Linköping betalar vuxen 555:-, barn 6-12 år 290:-.

Från Eskilstuna/Dingtuna/Västerås betalar vuxen 495:-, barn 6-12 år 260:-.

forts

Från Avesta-Krylbo/Borlänge betalar vuxen 395:-, barn 6-12 år 210:-.

Deltagare från Stockholm som ansluter i Västerås på uppvägen men reser hem direkt från Borlänge, betalar 420:- för vuxen och för barn 6-12 år 220:-.

Eventuellt kan barn under 6 år få betala något för maten direkt till restaurangen.

Sista anmälningdag är den 5 november!

Inbetalning sker till SJK Resor, postgiro 652000-1. Ange antal vuxna, antal barn, telefonnummer samt påstigningsstation på inbetalningskortet.

Förfrågningar sker till SJK Resor, Thomas Walldow, Edsöregatan 5 724 75 Västerås, eller per telefon 021-55 212.

Väl mött i Dalarna!

från Stockholm totalt 673.-
varav SJ 253.- med Reskost

VÄLKOMMEN OMBORD!

Ja, då var det dags igen för vår numera traditionella julbordsresa!

Den här gången har vi ju valt att resa till Dalarna och på ett stycke av Västerdalsbanan Borlänge - Malung. En av landets alla järnvägar vars persontrafik numera stöds av kommuner och landsting. Västerdalsbanan är en s.k. länsjärnväg och den drivs av Dalatrafik med hjälp av småländska BK Tåg sedan juni 1992. Mer om Västerdalsbanan under resans gång.

Eftersom Västerdalsbanan inte är elektrifierad, så har vi valt att åka med dieselmotorvagn hela vägen. Du som var med oss till Nässundet och Bofors för två år sedan kanske känner igen numret på vår motorvagn - Y1 1307. Motorvagnen byggdes av FIAT år 1980 och har sin hemstation i Linköping.

Till vår hjälp att framföra denna motorvagn och att få den dit vi vill, har vi tagit Herbert Pahlberg och Stefan Dahlqvist. På Västerdalsbanan lotsar Urban Sandberg från BK Tåg oss rätt bland kurvor och kullor.....

Vi andra som går här och stökar med allt möjligt är, förutom undertecknad, Jan Arvhult och Bengt Hammar.

Kanske även vår vän Jultomten kommer ombord någonstans för att dela ut julklappar!

Förmiddagsfikasugen?

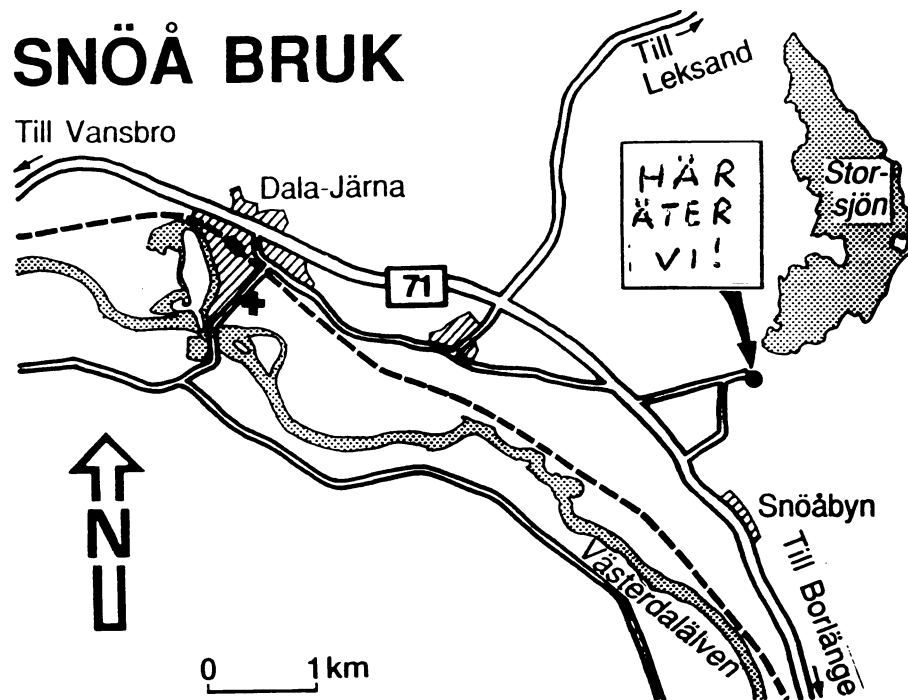
I den ände av motorvagnen där bagageutrymmet finns, bullar vi direkt efter avgång från Västerås upp vårt förråd av lussekatter och pepparkakor samt kaffe och the. Detta bjuder vi på idag! För Dig som rest långt och lite extra hungrig, har vi brett baguetter med ost som pålägg som vi säljer för 10:-/st.

Hoppas Du får en bra dag, önskar
Svenska Järnvägsklubben gm

Ingrid Walden

SNÖÅ BRUK

PROGRAMMET NÄR VI ANLÄNT DALA-JÄRNA

12.20 anländer vi Dala-Järna station. Där väntar Barbro Mattssons Buss på oss för att ta oss med på en kort guidad rundtur via Nås till Snöå Bruk. Nås är inte minst känt genom Selma Lagerlöf som härifrån hämtat motivet till boken "Jerusalem"! Mer om detta berättar vår guide.

13.20 svänger vi in på gårdsplanen vid Snöå herrgård, där vi nu skall avnjuta årets julbord. Anette och Erik, vårt värdpar, har förberett vår måltid så mycket, så vi har bara att gå och sätta oss och börja med det kallskurna. Detta och dricka finns redan framdukat på borden. Det varma och desserten därefter får vi ta för oss själva. Julbordet är m.a.o. en blandning av jultallrik och julbord.

15.10 måste vi åter sitta i bussen för att fara ner till vår motorvagn som skall kopplas samman med ordinarie tåg från Malung till Borlänge.

15.33 lämnar vi så Dala-Järna.

TIDTABELL FÖR Y1 1307

<u>Trafikplats</u>	<u>ank</u>	<u>avg</u>	<u>övrigt</u>
Linköping		5.55	
Norrköping		6.22	Genomfartståg
Åby	6.28	6.28	Påstigande
Katrineholm		6.50	Genomfartståg
Flen		7.03	Genomfartståg
Mellösa	7.10	7.17	Möter 2311
Eskilstuna C	7.43	8.05	Påstigande
Kvicksund	8.20	8.22	Möter 2317
Strömsholm	8.28	8.34	Möter 3882
Kolbäck	8.40	8.41	Påstigande
Dingtuna	8.48	8.53	Påstigande
Västerås C	9.02	9.04	Påstigande
Sala		9.30	Genomfartståg
Krylbo	9.52	9.54	Påstigande
Snickarbo	10.10	10.16	Möter 44135
Borlänge	11.00	11.05	Påstigande
Dala-Järna	12.18		
Tågnummer:			
Linköping - Kolbäck		12652	
Kolbäck - Sala		12225	
Sala - Dala-Järna		12226	
Dala-Järna		15.33	Koppling med 3227
Borlänge	16.40	16.58	Avstigande, tankning
Krylbo	17.50	17.52	Avstigande
Kolbäck	18.57	18.59	Avstigande
Dingtuna	19.05	19.10	Avstigande
Västerås C	19.18	19.22	Avstigande
Eskilstuna C	20.11	20.13	Avstigande
Flen		20.44	Genomfartståg
Katrineholm		21.00	Genomfartståg
Åby	21.29	21.29	Avstigande
Norrköping		21.35	Genomfartståg
Linköping	22.05		
Tågnummer :			
Borlänge - Västerås		13079-12223	
Västerås - Kolbäck		12234	
Kolbäck - Linköping		12235	

Litet om SNÖÅ BRUKS historia

=====

Dammar har funnits sedan "urminnes tid" vid Snöåns utlopp ur Storsjön. Vedkompaniet i Falun dämde upp sjön för att kunna flotta sina kabbar nedströms (ända till Torsång) för att senare användas i Falu gruva och bönderna i trakten fortsatte dämningen för att få vattenkraft till sina skvaltor, som så småningom blev fyra.

Behovet av järn och järnprodukter fortsatte att vara stort nere i kontinentala Europa under 1800, sedan Sverige störtats som stormakt. Andra var ju på gång... Marknader fanns alltså.

För järnframställning behövdes tre saker: malm, kol och vattenkraft. I våra trakter fanns gott om kol (stora kolningsbara skogar) och fina vattenfall. Malmen eller råjärnet tålde längre frakter och därför lokaliserades järnbruken till de vattenfallsrika skogstrakterna.

1806 sökte Bergslaget om privilegier för ett järnverk vid Snöån. 1811 beviljades rättigheterna och snabbt kom verksamheten igång med 2 härdar, en vid varje damm/vattenfall samt en hammare för stångjärnssmide, 2 knipphamrar och 2 spikhamrar. Råjärnet/tackjärnet kom mest på vinterföret från masugnarna vid Lövsjö och vid Tanså. Stångjärnet liksom liarna och spikarna, som blev Snöå Bruks specialitet, fraktades via Kristinehamn till Göteborg och via Sunnansjö till Stockholm för export.

I början av 1850-talet byggdes bruket ut med olika härdar och hammare och de fyra bruken i bygden, Lindesnäs, Eriksfors, Andersfors och Snöån kom att verka gemensamt under beteckningen Snöåbruken.

Under 1860-talet förändrades konjunkturerna snabbt. Konkurrensen från England blev stark, kolbrist inträdde liksom brist på tackjärn. 1866 var bara liesmidet kvar men nu lades det ner, även om det hade gått relativt bra in i det sista. Därmed var också bruksepoken till ända. "Bruksdöden", som drabbade hundratals i bergslagsbygderna, drog alltså med sig alla bruken i vår bygd - ett riktigt dräpdrag.

1870-talet brukar kallas den moderna svenska industrialismens födelse. Skogen och skogsindustrin stod för förändringen. 1888 vet vi, att det fanns en skogsförvaltare, 2 bokhållare och 2 skogsvaktare bosatta på bruket - bruket hade blivit ett skogsbolag. Förutom "egna" stora skogar, skogen hade mer eller mindre "skänkts" åt Bergslaget av staten, ägde bruket 43 enskilda landboegendomar. Förvaltningspersonalen kom senare att flyttas till Nås, där Bergslaget ju hade större skogs- och jordbruksegendomar.

Snöå som lanthushållsskola

1909 började Snöå Lanthushållsskola sin verksamhet i herrgårdens byggnader. Den var den mycket driftige disponenten för Bergslaget Erik Johan Ljungberg, som låg bakom tillkomsten. Ljungberg var inte bara en sällsynt kunnig företagsledare. Han var dessutom en visionär med höga ideal. Han såg behovet av utbildning hos "sitt folk" och startade därför skolor för flickor och pojkar i bland annat Skutskär, i Falun, i Domnarvet och i Snöån. Ljungbergs och hans hustrus stora engagemang i utbildning yttrade sig i egna och bolagspengar för att "bidraga till att avhjälpa den stora okunnighet, som råder bland allmogen och förresten bland alla samhällsklasser i de ämnen, som i första hand äro nödvändiga att känna för att bereda människor största möjliga lycka: hälsolära, näringslära och utkomstlära, d v s kännedom och övning i vävning, matlagning, sömning, trädgårdsskötsel, barnavård, villkoren för växternas och djurens liv m m."

I skolans början var det omkr 10 flickor som fick plats där, de flesta döttrar till bolagets tjänstemän. Senare kunde också icke-bolagsanställda skicka sina döttrar till Snöån. Antalet kurser och elever ökade successivt. I början av 60-talet gick 32 elever på Snöån, på 80-talet 46 och med inslag av några få pojkar.

1941 gick skolan över till Dalarnas Hushållningssällskap, men Bergslaget behöll husen. På grund av skolreformer kom verksamheten 1971 över till Landstinget. 1989 övertog kommunen skolan (Herrgårdsområdet), som lagts ner strax före.

Sedan 1993 är Snöå ett vandrarhem i STF regi. Läs gärna artikeln på följande sidor, hämtad ur STF tidskrift TURIST nr 4 1993.

STF VANDRARHEM SNÖÅ BRUK
780 51 DALA-JÄRNA
TEL 0281-240 18